

Vybrané aspekty vplyvu krízovej situácie pri vykonávaní služobných zákrokov

Anotácia: Článok sa zaoberá vybranými aspektmi vplyvu krízovej situácie pri vykonávaní služobnej činnosti a služobných zákrokov voči osobám využívajúcim výsady a imunity a proti poslancom Národnej rady Slovenskej republiky. Článok popisuje podstatu a rozsah výsad a imunit podľa zákona a medzinárodného práva. Autor analyzuje základné princípy priestupkovej a trestnoprávnej imunity poslancov Národnej rady Slovenskej republiky v kontexte jej uplatnenia pri interakcii v čase krízovej situácie. Zároveň ponúka návod praktického postupu voči osobám využívajúcim výsady a imunity a voči poslancom Národnej rady Slovenskej republiky pri konfrontácii so služobnou činnosťou policajta v rámci výkonu bezpečnostných opatrení v čase krízovej situácie.

Kľúčové slová: krízová situácia, výsady a imunity, poslanec Národnej rady Slovenskej republiky, oprávnenia policajta, služobný zákrok, služobná činnosť

Úvod

Vnímanie krízovej situácie ako všeobecného bezpečnostno-právneho inštitútu je primárne odvodnené z ustanovení ústavného zákona č. 227/2002 Z. z. o bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu v znení neskorších predpisov a zákona č. 42/1994 Z. z. o civilnej ochrane obyvateľstva v znení neskorších predpisov. Z hľadiska posúdenia vplyvu krízovej situácie a jej dopadu na sociálne, verejné a bezpečnostné oblasti je však potrebné obdobie krízovej situácie špecifikovať aj z hľadiska príčin jej vyhlásenia, podmienok jej trvania a následkov jej uplatňovania. Osobitný charakter totiž nadobudla krízová situácia v období pandémie a konfliktu na Ukrajine, a preto aj jej vplyv na činnosť orgánov verejnej moci budeme hodnotiť predovšetkým vzhľadom na individuálny charakter faktorov, ktoré v tomto vymedzenom časovom období pôsobili a pôsobia na subjekty výkonu verejnej moci, ako aj na objekty jej presadzovania.

Je nepochybné, že v čase krízovej situácie narastá počet incidentov a interakcií s osobami v rôznych verejných funkciách, ktoré sa aktívne podieľajú, zúčastňujú alebo priamo organizujú akcie podmienené aktuálnou politickou a bezpečnostnou situáciou na území Slovenskej republiky, kde pod vplyvom pôsobenia faktorov sociálnej, morálnej a hodnotovej polarizácie vznikajú konfliktné situácie, pri ktorých môže dochádzať aj k priamej konfrontácii verejných a súkromných záujmov zastúpených na jednej strane občanom, respektíve osobou využívajúcou imunity a výsady a na strane druhej policajtom, ktorý pri výkone služobnej činnosti musí priamo v čase a na mieste vyhodnotiť druh, charakter a okolnosti konania osoby, o ktorej buď sám vie, alebo ktorá sa preukáže, že využíva výsady a imunity, alebo ide o poslanca Národnej rady Slovenskej republiky.

Vybraným aspektom vplyvu krízovej situácie pri vykonávaní služobných zákrokov tak v tomto prípade bude postavenie a verejný status osoby, voči ktorej smeruje služobná činnosť a služobný zákrok. Krízová situácia až neprimerane navýšila periodicitu verejných aktivít osôb využívajúcich výsady a imunity a predovšetkým osôb v postavení poslanca Národnej rady Slovenskej republiky a spôsobila, že povaha, charakter a intenzita ich aktivít a konkrétnych konaní dosahuje takú mieru, že nimi v určitých prípadoch môžu ohrozovať, prípadne porušovať záujmy chránené zákonom.

Na účelné a zákonné plnenie služobných úloh policajta je dôležité poznať podrobnosti ochrany výkonu niektorých verejných funkcií a základné prvky postupu voči osobe, ktorej sú výhody imunity priznané v prípade, kedy má konanie takej osoby protiprávny charakter a v prípade, keď sa taká osoba má zúčastniť na výkone oprávnení policajta alebo na úkonoch priestupkového, správneho a trestného konania.

Krízová situácia

Obdobie, počas ktorého je bezprostredne ohrozená alebo narušená bezpečnosť štátu a ústavné orgány môžu po splnení podmienok ustanovených v tomto ústavnom zákone na jej riešenie vypovedať vojnu, vyhlásiť vojnový stav alebo výnimočný stav alebo núdzový stav, prípadne obdobie ohrozenia¹ alebo obdobie pôsobenia následkov mimoriadnej udalosti na život, zdravie alebo majetok, ktorá je vyhlásená podľa tohto zákona; počas ktorej sa vykonávajú opatrenia na záchranu života, zdravia alebo majetku, na znižovanie rizík ohrozenia alebo činnosti nevyhnutné na zamedzenie šírenia a pôsobenia následkov mimoriadnej udalosti². Tak definujú stav krízovej a mimoriadnej situácie všeobecne záväzné právne predpisy. Dňa 11. 3. 2020 sa odo dňa 12. 3. 2020 vyhlásila mimoriadna situácia podľa § 8 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 42/1994 Z. z. o civilnej ochrane obyvateľstva v znení neskorších predpisov z dôvodu ohrozenia verejného zdravia II. stupňa v dôsledku pandémie infekčného ochorenia COVID-19.³

Mimoriadna situácia stále trvá. Vzhľadom na bezpečnostné, verejnoprávne a sociálne špecifiká obdobia, ktoré nastalo od marca roka 2020, bolo potrebné upraviť určité režimy a procesy, ktoré existujúce právne predpisy na čas krízovej situácie neobsahovali. Zákon č. 73/2020 Z. z., ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony v pôsobnosti Ministerstva vnútra Slovenskej republiky v súvislosti s ochorením COVID-19, pojem krízovej situácie zovšeobecnil a subsumoval pod gramatický výklad všetky skupiny udalostí upravené zákonom č. 227/2002 Z. z. o bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu v znení neskorších predpisov, ako aj zákonom č. 42/1994 Z. z. o civilnej ochrane obyvateľstva v znení neskorších predpisov tým, že vo vybraných predpisoch v pôsobnosti Ministerstva vnútra Slovenskej republiky vytvoril pojmové znaky procesného statusu krízovej situácie.⁴

Krízová situácia nadobudla extenzívnu podobu a vybrané druhy procesov sa začali prelínať s činnosťami verejnej aj súkromnej povahy. Výnimkou, samozrejme, nebola ani činnosť Policajného zboru. Plnenie úloh Policajného zboru bolo náhle poznačené udalosťami a okolnosťami, ktoré nemali v služobnej činnosti obdobu, respektíve nedosahovali takú mieru konfrontácie ako v čase mimo krízovej situácie. V čase krízovej situácie, viac ako kedykoľvek predtým, sa začali stupňovať občianske aktivity motivované predovšetkým politickými, morálnymi a sociálnymi podnetmi, čo zvyšuje potrebu obozretnosti pri výkone služobnej činnosti, ktorej obsahom je v čase krízovej situácie prevažne kontrola dodržiavania prijatých opatrení. Nárast občianskej aktivity priniesol zároveň aj zvýšenú aktivitu volených zástupcov, ktorí z titulu svojej funkcie občianske aktivity organizujú, usmerňujú alebo sa ich zúčastňujú s cieľom podpory vlastnej politickej činnosti, prípadne s cieľom prejavovania objektívnej kritiky smerovanej voči prijatým opatreniam. Účasť verejne činných osôb nekončí ani po uvoľnení pandemických opatrení z dôvodu, že krízová situácia nie je podmienená výhradne pandemiou, ale rozvíja sa vplyvom geopolitickej situácie a prináša množstvo udalostí, s riešením ktorých vyjadruje nespokojnosť čoraz väčší počet obyvateľov. A čím väčšia je nespokojnosť obyvateľov, tým väčší dôraz na plnenie svojho mandátu kladú aj volení zástupcovia. Ich účasť je o to aktívnejšia a interakcia s nimi pri plnení služobných úloh o to citlivejšia, že takéto osoby využívajú výsady a imunity.

¹ Čl. 1 ods. 4 zákona č. 227/2002 Z. z. o bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu v znení neskorších predpisov.

² § 3 ods. 1 zákona č. 42/1994 Z. z. o civilnej ochrane obyvateľstva v znení neskorších predpisov.

³ Uznesenie Vlády Slovenskej republiky č. 111 zo dňa 11. 03. 2020.

⁴ Zákon č. 73/2020 Z. z., ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony v pôsobnosti Ministerstva vnútra Slovenskej republiky v súvislosti s ochorením COVID-19.

Výsady a imunity

Priamy výkon oprávnení a samotný postup policajta voči osobe využívajúcej imunity a výsady a proti poslancovi Národnej rady Slovenskej republiky si vyžaduje určitú mieru znalostí o povahe a o rozsahu imunity, ktorá je takýmto osobám priznaná. Vo všeobecnosti je imunita zo strany laickej verejnosti chápaná ako forma privilégia výkonu niektorých verejných funkcií, ktorá výkon verejnej funkcie oslobodzuje od hrozby sankcie a jej cieľom je poskytnúť fyzickej osobe, ktorá danú verejnú funkciu vykonáva istotu, že zverenú právomoc bude môcť uplatniť v plnom rozsahu a za každých okolností. Zo všeobecného chápania imunity je potrebné na účely služobných zákrokov vyčleniť činnosti, ktoré svojou povahou patria do režimu ústavnoprávnej indemnity. Indemnitou sa rozumie nárok na vykonávanie úkonov dovolených právnym poriadkom bez hrozby právnej zodpovednosti. Práve indemnita má priamy súvis s výkonom verejnej funkcie a týka sa prvých dvoch odsekov článku 78 Ústavy Slovenskej republiky, teda hlasovania a výrokov prednesených v Národnej rade Slovenskej republiky.⁵

V súvislosti s vymedzením jednotlivých prvkov v služobnej činnosti policajtov je dôležitá tzv. jurisdikčná imunita, ktorá sa spája s právnou zodpovednosťou v prípade, ak sa splnia podmienky určené právnym poriadkom pre vznik zodpovednosti a kompetentný orgán verejnej moci rozhodne, že podmienky sa v konkrétnom prípade splnili. Okruh osôb, ktorým je priznaná imunita, nie je upravený iba Ústavou Slovenskej republiky, ktorá ju primárne priznáva poslancom Národnej rady SR, sudcom Ústavného súdu SR, sudcom všeobecných súdov a prezidentovi SR.⁶ Osoby využívajúce imunitu sú vymedzené aj zákonom, napríklad zákonom č. 372/1990 Zb. o priestupkoch, ktorý upravuje viaceré kategórie osôb využívajúcich priestupkovú imunitu. Ide o osoby využívajúce výsady a imunity podľa zákona alebo medzinárodného práva, ktorými sú: poslanci Európskeho parlamentu, predstavitelia európskych spoločenstiev, zástupcovia členských štátov OSN, diplomatickí zástupcovia, konzulárni úradníci, predstavitelia rady Európy, sudcovia Medzinárodného súdneho dvora a mnohí ďalší, okrem iného aj príslušníci ozbrojených síl NATO, prokurátor, generálny prokurátor Slovenskej republiky a samozrejme aj príslušníci Policajného zboru.⁷

Základný právny rámec výsad a imunit je tvorený medzinárodnými dohovormi z oblasti diplomatických a konzulárnych stykov a protokolom o výsadach a imunitách Európskej únie. Ide najmä o Viedenský dohovor o diplomatických stykoch z roku 1964 a Viedenský dohovor o konzulárnych stykoch z roku 1969 a o protokol č. 7 o výsadach a imunitách Európskej únie z roku 2008. Tieto medzinárodné dohody taxatívne vymedzujú okruh osôb a rozsah priznaných výsad a imunit. Výpočet osôb je pomerne široký a pre praktický výkon služobnej činnosti je potrebné si predovšetkým uvedomiť možnosti overenia existencie výsad a imunit a v prípade pochybností využiť inštitút predloženia veci príslušnému orgánu, kde sa v konaní status osoby preverí.

Priestupková imunita

Z hľadiska postupu pri služobnej činnosti voči osobám využívajúcim imunity a výsady je potrebné rozlišovať medzi trestnoprávnou a priestupkovou imunitou. Od marca roku 2012 bola priestupková imunita poslancov zrušená a platí, že konanie poslancov, ktoré je priestupkom, riešia

⁵ čl. 78 ods. 1 Ústava Slovenskej republiky: „Za hlasovanie v Národnej rade Slovenskej republiky alebo v jej výboroch nemožno poslanca stíhať, a to ani po zániku jeho mandátu“.

čl. 78 ods. 2 Ústava Slovenskej republiky: „Za výroky pri výkone funkcie poslanca prednesené v Národnej rade Slovenskej republiky alebo v jej orgáne nemožno poslanca trestne stíhať, a to ani po zániku jeho mandátu. Poslanec podlieha disciplinárnej právomoci Národnej rady Slovenskej republiky“.

⁶ čl. 78, čl. 136 ods. 2, čl. 145 ods. 2, čl. 107 Ústava Slovenskej republiky.

⁷ § 9 zákona č. 372/1990 Zb. o priestupkoch.

správne orgány. Riešením je, samozrejme, aj blokové konanie a po splnení podmienok blokového konania môže policajt uložiť pokutu aj poslancovi Národnej rady SR. Priestupková imunita však zostala priznaná osobám využívajúcim výsady a imunity podľa zákona alebo podľa medzinárodného práva. Konanie takých osôb, ktoré má znaky priestupku, nemožno riešiť a nemožno voči nim ani vykonať sankciu.⁸ Rozsah imunity je potrebné vyhodnotiť priamo v čase a mieste výkonu služobnej činnosti. Okrem poslancov Národnej rady Slovenskej republiky sa zákon o priestupkoch vzťahuje aj na poslancov Európskeho parlamentu, ktorých konanie, ktoré má znaky priestupku, sa s poukazom na vyššie spomenutý protokol o výsadách a imunitách Európskej únie rieši podľa zákona o priestupkoch bez rozdielu, či ide o zástupcu Slovenskej republiky alebo iného členského štátu Európskej únie.⁹

Význam poznania podstaty a rozsahu výsad a imunití nie je dôležitý iba pri bežnej služobnej činnosti, ale narastá práve v čase krízovej situácie, kedy sa osoby, ktoré využívajú výsady a imunity priznané zákonom alebo medzinárodným právom, môžu vo zvýšenej miere zúčastňovať verejných občianskych aktivít. Pri týchto občianskych prejavoch často dochádza k priamej konfrontácii s policajtmi, ktorí v rámci výkonu bezpečnostných opatrení plnia služobné úlohy. Pri využití získaných poznatkov o postavení osoby využívajúcej výsady a imunity je možné v čase a mieste interakcie vychádzať z toho, že:

- Proti osobám využívajúcim diplomatické výsady a imunity podľa medzinárodného práva, ktoré sa preukážu diplomatickým pasom a zvláštnym preukazom vydaným Ministerstvom zahraničných vecí Slovenskej republiky (ktorý potvrdzuje ich akreditáciu v Slovenskej republike), možno zakročiť iba v obmedzenom rozsahu.
- Ak tieto osoby nemôžu svoju totožnosť hodnoverne preukázať, musia strpieť úkony nevyhnutné na zistenie ich totožnosti.
- Ak sa takáto osoba dopustila protiprávneho konania, policajt ju upozorní na porušenie zákona a osobu vyzve, aby od protiprávneho konania upustila, poznačí si jej osobné údaje, číslo diplomatického pasu a zvláštného preukazu a bez ďalšieho obmedzovania ju prepustí. Prípadohlási ihneď svojmu najbližšiemu nadriadenému, resp. riaditeľovi útvaru Policajného zboru.
- Ak osoba aj po výzve pokračuje v páchaní trestnej činnosti, policajt podľa situácie vykoná potrebné opatrenia na zamedzenie takéhoto konania aj za použitia donucovacích prostriedkov v rozsahu ustanovenom v zákone o Policajnom zbore.
- Použitie donucovacích prostriedkov, zbrane, zaistenie alebo predvedenie osoby preukázateľne využívajúcej diplomatickej výsady a imunity podľa medzinárodného práva v ostatných prípadoch je neprípustné. Toto neplatí v prípade nutnej obrany a krajnej núdze.
- Rovnako je zakázané otvoriť byt, vykonávať prehliadku dopravného prostriedku alebo batožiny osoby využívajúcej diplomatické výsady a imunity podľa medzinárodného práva. Do priestorov diplomatickej misie možno vstúpiť iba v tom prípade, ak to osoba využívajúca diplomatické výsady a imunity výslovne dovoľí.
- O služobných zárokoch proti osobám využívajúcim diplomatické výsady a imunity a o zistenom protiprávnom konaní policajt bez omeškania informuje svojho nadriadeného, resp. riaditeľa útvaru Policajného zboru.
- Ak vznikne pochybnosť, či osoba využíva diplomatické výsady a imunity, policajt služobným postupom požiada o vyjadrenie ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky. Toto vyjadrenie je pre policajta záväzné; až do získania tohto vyjadrenia sa postupuje tak, ako by išlo o osobu využívajúcu diplomatické výsady a imunity.
- Policajt pri zistení skutku osoby využívajúcej výsady a imunity podľa medzinárodného práva, ktoré má znaky priestupku, postupuje podľa interných predpisov.

⁸ § 9 ods. 1 zákona č. 372/1990 Zb. o priestupkoch.

⁹ čl. 9 protokolu o výsadách a imunitách Európskej únie.

- Ak sa policajtovi nepodarí na mieste dostatočne preukázať, či osoba využíva výsady a imunity podľa zákona alebo podľa medzinárodného práva, v dôsledku čoho nebudú naplnené podmienky blokového konania, toto neuskutočňuje, ale spracuje záznam a vec predloží príslušnému orgánu.¹⁰

Poslanci Národnej rady Slovenskej Republiky

Služobné zákroky a celkovo služobná činnosť voči osobám využívajúcim výsady a imunity nevykazuje v čase krízovej situácie takú mieru periodicity, ako tomu je pri služobných zákrokoch a služobnej činnosti s účasťou poslancov Národnej rady Slovenskej republiky. Interakcie s poslancami Národnej rady Slovenskej republiky sú práve v období uplatňovania procesov krízovej situácie často sociálnej a verejnej povahy, nakoľko poslanci sa pri výkone svojej funkcie podieľajú na aktivitách spojených s rôznymi druhmi protestov, demonštrácií a iných občianskych aktivít motivovaných rôznorodými podnetmi. Výnimkou nie je ani individuálne konanie poslanca Národnej rady Slovenskej republiky, ktorým on sám porušuje alebo ohrozuje záujmy chránené právnymi predpismi.

Pri služobnej činnosti a zvlášť pri služobných zákrokoch voči poslancom Národnej rady Slovenskej republiky je nutné zdôrazniť dodržiavanie základných zásad služobných zákrokov, akými sú zákonnosť, oficialita § 9 zákona o Policajnom zbore, oportunita § 10 a § 11 zákona o Policajnom zbore, primeranosť § 8 a §61 ods. 4 zákona o Policajnom zbore, subsidiarita § 74 a § 75 zákona o Policajnom zbore, rýchlosť a rozhodnosť, bdelosť a ostrážitosť a potreba presvedčovania a výchovy, ktorá spočíva v pozitívnom pôsobení na osoby pred, počas alebo po ukončení služobného zákroku.¹¹

Potrebu vykonania služobného zákroku voči poslancovi Národnej rady Slovenskej republiky je nutné vyhodnocovať s mimoriadnou citlivosťou, ale zároveň aj s prihliadnutím na záujmy služby a na plnenie úloh Policajného zboru. Jurisdikčná imunita poslanca ho neopravňuje k beztretnému porušovaniu právnych predpisov a aj poslanec Národnej rady Slovenskej republiky musí strpieť úkony policajta, ktorými sa sleduje zákonný účel a ktoré sú vykonané v súlade so zákonom po náležite vyhodnotených okolností konkrétneho prípadu.

Citlivou problematikou pri poslancoch Národnej rady Slovenskej republiky sú predovšetkým zaisťovacie úkony, ktorými sa zasahuje do základných práv a slobôd osoby. Z hľadiska výkonu služobnej činnosti pôjde teda najmä o inštitúty predvedenia, zaistenia a zdržania osoby. Inštitút predvedenia má právny základ vo viacerých ustanoveniach zákona č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore upravujúcich oprávnenia policajta. Ide o oprávnenia podľa:

- § 17 / oprávnenie požadovať vysvetlenie,
- § 17b / oprávnenie na predvedenie osoby na základe dožiadania,
- § 18 / oprávnenie požadovať preukázanie totožnosti,
- § 51 / použitie hmatov, chvatov.

S poukázaním na povahu a obsah imunity priznanej poslancovi Národnej rady Slovenskej republiky treba zdôrazniť, že práve inštitút predvedenia predstavuje formu zásahu do základných práv a slobôd poslanca, ktorú je možné využiť tak, aby nedošlo k nezákonnému zásahu do imunity poslanca Národnej rady Slovenskej republiky. Predvedenie je vo svojej podstate zaisťovací úkon, ale jeho povaha, charakter a účel, ktorý sa ním sleduje, nedosahuje takú mieru, aby sa ním bezprostredne porušilo alebo ohrozilo právo poslanca na ochranu osobnej slobody a aby sa realizáciou predvedenia porušili ústavne podmienky jurisdikčnej imunity.

¹⁰ čl. 10.8 Metodiky vykonávania služobných zákrokov príslušníkmi Policajného zboru v praxi.

¹¹ PEŤOVSKÝ, M., ODLEROVÁ, M., ŠKRINÁR, T. 2017, *Zákon o Policajnom zbore. Aplikčná prax.*, s. 51 - 54.

Dôležitými sú predovšetkým bezprostredné okolnosti, za ktorých sa policajt dostane do interakcie s poslancom Národnej rady Slovenskej republiky. S veľkou pravdepodobnosťou ide pri poslancoch o osoby, ktoré sú verejne známe a policajt vie od prvého okamihu, že ide o poslanca Národnej rady Slovenskej republiky. Nie vždy je to však pravidlom. V prípade, ak sa sama osoba preukáže od prvého okamihu preukazom poslanca, alebo ak iba vyhlási, že je poslancom Národnej rady Slovenskej republiky, zo strany policajta je potrebné zvýšiť obozretnosť pri výkone služobnej činnosti a pri realizácii služobného zákroku.

Vyhodnocovanie okolností je podmienené časovými faktormi a faktormi prostredia, akými sú napríklad účasť iných osôb na mieste. Zároveň záleží aj na miere a intenzite konania samotnej osoby, ktorá sa prezentuje, alebo o ktorej policajt vie, že ide o poslanca Národnej rady Slovenskej republiky. Hlavnou skutočnosťou, ktorá rozhodne o intenzite a celkovej povahe služobného zákroku voči poslancovi Národnej rady Slovenskej republiky, bude situácia, kedy je osoba pristihnutá pri páchaní priestupku alebo trestného činu.

Imunita poslanca Národnej rady Slovenskej republiky pri priestupkoch nie je daná, naďalej však platí ochrana pred následkami zaist'ovacích prípadne zadržiacich úkonov. Okrem inštitútu predvedenia patrí k zaist'ovacím úkonom predovšetkým oprávnenie policajta na zaistenie osoby podľa § 19 zákona o Policajnom zbore. Vo vzťahu k poslancom Národnej rady Slovenskej republiky treba pri využívaní tohto oprávnenia dôrazne posúdiť okolnosti konkrétneho prípadu. Úkon zaistenia osoby totiž prekračuje preventívnu povahu predvedenia a riadi sa procesom, ktorý priamo obsahuje obmedzenie osobnej slobody osoby a pri osobách, ktorým je priznaná jurisdikčná imunita, sa akýkoľvek zásah do osobnej slobody posudzuje mimoriadne vážne.

Význam poznania podstaty a rozsahu priestupkovej imunity nie je dôležitý iba pri bežnej služobnej činnosti, ale narastá práve v čase krízovej situácie, keď sa osoby so statusom poslanca Národnej rady Slovenskej republiky môžu vo zvýšenej miere zúčastňovať verejných občianskych aktivít. Pri týchto občianskych prejavoch často dochádza k priamej konfrontácii s policajtmi, ktorí v rámci výkonu bezpečnostných opatrení plnia služobného úlohy. Pri využití získaných poznatkov o postavení poslanca Národnej rady Slovenskej republiky je možné v čase a mieste interakcie vychádzať z toho, že:

- Konanie poslancov Národnej rady Slovenskej republiky, ktoré je priestupkom riadne riešia správne orgány.
- Ak policajt vykonáva zákrok voči poslancovi Národnej rady Slovenskej republiky, ktorý sa dopustil priestupku a preukáže sa poslancekým preukazom poslanca Národnej rady Slovenskej republiky, policajt poslanca Národnej rady Slovenskej republiky upozorní na skutočnosť, že sa dopúšťa konania, ktoré má znaky priestupku. Podľa závažnosti tohto konania policajt od pokračovania služobného zákroku upustí, poznačí si osobné údaje, číslo poslancekého preukazu a bez ďalšieho obmedzovania alebo zdržiavania poslanca Národnej rady Slovenskej republiky prepustí, alebo služobný zákrok dokončí v prípade, že poslanec Národnej rady Slovenskej republiky poškodzuje alebo ohrozuje život, zdravie či majetok osôb a podľa okolností využije aj oprávnenie na zaistenie osoby.¹²
- Ak sa priestupku dopustí poslanec Národnej rady Slovenskej republiky, sudca Ústavného súdu Slovenskej republiky, sudca, prokurátor, generálny prokurátor Slovenskej republiky a prezident Slovenskej republiky a sú splnené podmienky na riešenie priestupku v blokovanom konaní, policajt takejto osobe uloží pokutu v blokovanom konaní. Ak nie sú splnené podmienky na riešenie priestupku v blokovanom konaní, policajt priestupok zadokumentuje a po skončení objasňovania priestupku príslušnému správneému orgánu preloží správu o výsledku objasňovania priestupku. Ak nie sú splnené podmienky blokovaného konania, postupuje sa rovnako ako pri každej inej osobe, ktorej nie je priznaná priestupková imunita.

¹² 10.9 Metodiky vykonávania služobných zákrokov príslušníkmi Policajného zboru v praxi.

- Ak to okolnosti umožňujú, je potrebné primárne využívať inštitút predvedenia za účelom podania vysvetlenia za podmienok určených zákonom o Policajnom zbore.
- Ak poslanec Národnej rady Slovenskej republiky pristihnutý pri páchaní priestupku ani po výzve policajta neupustí od protiprávneho konania, je policajt oprávnený použiť za dodržania zákonných podmienok donucovacie prostriedky so všetkým dôrazom a rozhodnosťou potrebnou na dosiahnutie účelu sledovaného služobným zákrokom.
- Ak vznikne pochybnosť, či je osoba poslancom Národnej rady Slovenskej republiky, policajt až do získania potvrdzujúceho vyjadrenia postupuje tak, ako by išlo o poslanca Národnej rady Slovenskej republiky.
- Ak sa policajtovi nepodarí na mieste dostatočne preukázať, či je osoba poslancom Národnej rady Slovenskej republiky, v dôsledku čoho nebudú naplnené podmienky blokového konania, toto neuskutočňuje, ale spracuje záznam a vec predloží príslušnému orgánu.¹³

Jurisdikčná imunita – trestnoprávna imunita

Konanie poslancov Národnej rady Slovenskej republiky pri interakcii s policajtmi v čase krízovej situácie nemusí mať vždy iba charakter priestupku. Práve citlivá verejná povaha aktivít, ktorých sa v čase krízovej situácie zúčastňujú poslanci Národnej rady Slovenskej republiky, môže vyvolať takú eskaláciu okolností, že skutkový dej sa bude odvíjať smerom k porušovaniu alebo ohrozovaniu záujmov chránených trestným zákonom. Výraznejšie rozdiely v postupe policajta voči poslancovi Národnej rady Slovenskej republiky je možno definovať práve v režime trestného konania, respektíve pri konaní osoby, ktorá je pristihnutá pri trestnom čine. Tu už sa postup policajta riadi inštitútmi Trestného poriadku, ktorými sú zadržanie a väzba.

Ustanovením čl. 78 ods. 4 Ústavy SR sa zakladá výnimka pre vzatie poslanca Národnej rady Slovenskej republiky do väzby v prípade, ak bol poslanec pristihnutý a zadržaný pri čine. Účelom výnimky je zjednodušenie postupu orgánu činného v trestnom konaní, ktorý pri uplatnení tejto výnimky nežiada o súhlas so vzatím poslanca do väzby Národnú radu Slovenskej republiky, ale jej Mandátový a imunitný výbor.¹⁴

Podmienka vzniku výnimky je kumulatívna: poslanec musí byť pri čine pristihnutý a zadržaný. Ak je poslanec pri čine pristihnutý, ale nebol následne zadržaný, jeho neskoršie vzatie do väzby podlieha súhlasu Národnej rady Slovenskej republiky.¹⁵

Článok 78 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky zakladá „príslušnému orgánu“, ktorým nemôže byť iný orgán ako orgán činný v trestnom konaní oznamovaciu povinnosť, aby zadržanie poslanca Národnej rady Slovenskej republiky ihneď oznámil dvom osobám: 1. predsedovi Národnej rady Slovenskej republiky; 2. predsedovi Mandátového a imunitného výboru Národnej rady Slovenskej republiky. Poslanec zadržaný pri trestnom čine má zaručené rovnaké právne postavenie ako každá iná fyzická osoba. Ihneď po zadržaní musí byť oboznámený s dôvodmi zadržania, vypočutý a najneskôr do 48 hodín prepustený na slobodu alebo odovzdaný súdu.¹⁶

Inštitút zadržania je upravený ustanovením § 85 Trestného poriadku podľa ktorého osobu podozrivú zo spáchania trestného činu môže policajt zadržať, ak je tu niektorý z dôvodov väzby podľa § 71 ods. 1 alebo 2 Trestného poriadku alebo ak ide o podozrivú osobu podľa § 204 ods. 1 Trestného poriadku, aj keď proti nej doteraz nebolo vznesené obvinenie. Na zadržanie je potrebný predchádzajúci súhlas prokurátora. Bez takého súhlasu možno zadržanie vykonať, len ak vec

¹³ čl. 7 Nariadenia Prezídia Policajného zboru č. 90/2019 o priestupkoch.

¹⁴ čl. 78 ods. 4 Ústava Slovenskej republiky.

¹⁵ čl. 78 ods. 3 Ústava Slovenskej republiky.

¹⁶ DRGONEC, J., 2019, *Ústava Slovenskej republiky, Teória a prax*, s. 1174.

neznesie odklad a súhlas vopred nemožno dosiahnuť, najmä ak bola taká osoba pristihnutá pri trestnom čine alebo zastihnutá na úteku.¹⁷

Z uvedenej úpravy vyplýva, že poslanca Národnej rady Slovenskej republiky je možné zadržať len po tom, ako bol pristihnutý pri trestnom čine a existuje skutočný dôvod väzby. Zadržať poslanca Národnej rady Slovenskej republiky z dôvodu predpokladaného postupu podľa § 204 Trestného poriadku je vzhľadom na úpravu zadržania podľa Ústavy Slovenskej republiky de iure možné avšak de facto v podstate nerealizovateľné.

Význam poznania podstaty a rozsahu trestnoprávnej imunity nie je dôležitý iba pri bežnej služobnej činnosti, ale narastá práve v čase krízovej situácie, kedy sa osoby so statusom poslanca Národnej rady Slovenskej republiky môžu vo zvýšenej miere zúčastňovať verejných občianskych aktivít. Konfrontácia s policajtmi, ktorí v rámci výkonu bezpečnostných opatrení plnia služobného úlohy, často dosiahne stupeň, ktorého závažnosť priamo ohrozuje alebo porušuje chránené záujmy v takom rozsahu, že možno konanie poslanca vyhodnotiť ako podozrenie páchanie trestného činu. Pri využití získaných poznatkov o postavení poslanca Národnej rady Slovenskej republiky je možné v čase a mieste interakcie vychádzať z toho, že:

- Ak bol poslanec Národnej rady Slovenskej republiky pristihnutý pri trestnom čine a neexistuje dôvod väzby, je potrebné úkony s ním realizovať bez obmedzenia osobnej slobody (aj tak informovať okresného prokurátora).
- Ak existuje dôvod väzby (reálna obava z pokračovania, ovplyvňovanie svedkov alebo marenie iným spôsobom), je možné poslanca Národnej rady Slovenskej republiky zadržať, informovať prokurátora, bez meškania vykonať všetky úkony a okamžite doručiť prokurátorovi zažurnalizovaný očíslovaný vyšetrovací spis s jeho výsluchom.
- Ak nebol poslanec Národnej rady Slovenskej republiky pristihnutý pri trestnom čine, nemožno ho zadržať.
- Ak by sme pre poslanca žiadali väzbu, musíme mať súhlas Národnej rady Slovenskej republiky.
- Môžu vzniknúť pochybnosti o tom, či osoba zastáva funkciu alebo má postavenie na základe ktorého je vyňatá z pôsobnosti orgánov činných v trestnom konaní a súdu alebo o tom, či so zastávaním určitej funkcie alebo postavením je spojené aj vyňatie z právomoci orgánov činných v trestnom konaní a súdu. V takomto prípade je povinný orgán činný v trestnom konaní požiadať o stanovisko ministerstvo spravodlivosti.¹⁸
- Podľa § 13 ods. 3 zákona o prokuratúre v znení neskorších predpisov generálny prokurátor oznamuje predsedovi národnej rady a predsedovi výboru, že poslanec Národnej rady Slovenskej republiky bol pristihnutý a zadržaný pri trestnom čine a žiada o vydanie súhlasu na jeho zadržanie.
- Ak je poslanec Národnej rady Slovenskej republiky pristihnutý pri páchaní trestného činu a ani po výzve policajta neupustí od protiprávneho konania, policajt podľa situácie vykoná potrebné opatrenia na zamedzenie takéhoto konania aj za použitia donucovacích prostriedkov v rozsahu ustanovenom zákonom o Policajnom zbore.
- Policajt v rámci nutnej obrany zakročí proti poslancovi Národnej rady Slovenskej republiky so všetkým dôrazom a rozhodnosťou (aj za použitia donucovacích prostriedkov), ak tento pácha obzvlášť závažný úmyselný trestný čin, pri ktorom hrozí najmä nebezpečenstvo smrti alebo ťažkej ujmy na zdraví a od jeho páchania po predchádzajúcej výzve neupustí.

¹⁷ §85 ods. 1 Trestného poriadku

¹⁸ 10.8 Metodiky vykonávania služobných zákrokov príslušníkmi Policajného zboru v praxi

Využitie iných oprávnení policajta

Postup policajtov pri služobnej činnosti smerovanej voči poslancom Národnej rady Slovenskej republiky je pri výkone bezpečnostných opatrení v čase krízovej situácie poznačený určitou mierou verejnej kontroly a záleží od konkrétneho prípadu, ako sa okolnosti prebiehajúcej interakcie vyvinú. Postup v prípade priestupkov, ako aj postup pri trestných činoch, vychádza primárne z prvotných úkonov policajta v čase a mieste konania osoby, ktorej sú priznané výsady a imunity. Prvoradou činnosťou policajta zostáva vždy využitie inštitútov zákona o Policajnom zbore upravených v ustanoveniach o oprávneniach policajta. Využitie inštitútov Trestného poriadku je svojou formou a obsahom už kvalifikovanejším postupom, ktorý je viazaný na činnosť orgánov činných v trestnom konaní, kde je presne vymedzený spôsob, ako výnimky priznané jurisdikčnou imunitou vyhodnotiť a následne uplatniť.

Oprávnenia policajtov sú však bezprostredné a základne princípy ich použitia sú upravené zákonom o Policajnom zbore. Z hľadiska všeobecnej povahy oprávnení je možné vyčleniť určité špecifiká pri ich aplikácii voči osobám využívajúcim výsady a imunity a voči poslancom Národnej rady Slovenskej republiky. Oprávneniami disponuje každý policajt a je možné ich využiť na zabezpečenie plnenia úloh Policajného zboru tak, aby sa dosiahol účel sledovaný zákonom.

Udalosti, incidenty a najrozličnejšie formy interakcií v čase krízovej situácie za účasti osôb využívajúcich výsady a imunity, predovšetkým osôb s ústavným statusom poslanca Národnej rady Slovenskej republiky, často prebiehajú v sociálne a bezpečnostne vyhrotených situáciách. Individuálne konanie poslanca Národnej rady Slovenskej republiky, ktorým sa dopúšťa priestupku alebo trestného činu, sa vyhodnocuje tak, aby policajt zabezpečil ochranu primárne chráneným záujmom. Funkcia poslanca Národnej rady Slovenskej republiky, rovnako ako ani priznaná jurisdikčná imunita, nezakladajú právo, ktoré by automaticky zbavovalo poslanca Národnej rady Slovenskej republiky zodpovednosti a ktoré by a priori bránilo policajtovi konať voči osobe poslanca Národnej rady Slovenskej republiky. Vždy je však potrebné zvažovať s prihliadnutím na vážnosť situácie a intenzitu konania, ktorým je ohrozovaný alebo poškodzovaný chránený záujem, či je zásah do osobnej slobody poslanca nevyhnutný. Ak to situácia umožňuje, je potrebné sa vyhnúť zaisťovacím a zadržiavacím úkonom a využiť inštitút predvedenia, ktorým sa vo viacerých prípadoch deeskaluje priebeh udalostí a dosiahne sa ním požadovaný účel sledovaný služobným zákrokom.

Mnohé oprávnenia nemajú ani pri osobách využívajúcich výsady a imunity žiadne obmedzenia, nakoľko sa nimi nezasahuje do takej sféry, ktorá by bola chránená výnimkami stanovených priznanou imunitou. Neutrálnym oprávnením, ktoré možno využiť voči poslancovi Národnej rady Slovenskej republiky, je určite oprávnenie na predvedenie osoby na základe dožiadania podľa § 17b zákona o Policajnom zbore. Existencia dožiadania zovšeobecňuje povahu oprávnenia a jeho realizácia nezasahuje do práv osoby poslanca v takej miere, aby bolo potrebné posudzovať podmienky potrebné na uplatnenie výnimky z imunity.

Predvedenie obsiahnuté v režime oprávnenia požadovať vysvetlenie podľa § 17 ods. 2 zákona o Policajnom zbore a oprávnenia požadovať preukázania totožnosti podľa § 18 ods. 3 zákona o Policajnom zbore je rovnako všeobecné a možno ho uplatniť aj voči poslancovi Národnej rady Slovenskej republiky. Ako je uvedené vyššie, ak je to možné, je potrebné vyhnúť sa zaisťovacím a zadržiavacím úkonom, ktoré podliehajú už prísnejšiemu procesu včasného alebo následného schvaľovania.

Oprávnenia, ktoré sa týkajú vecí, zbraní alebo dopravných prostriedkov, je možné realizovať v podstate bez obmedzení, keďže režim imunity sa vzťahuje primárne na osoby, nie na majetok. Výnimkou sú samozrejme osoby, ktoré využívajú výsady a imunity podľa medzinárodného práva, ktorým je priznaná oveľa širšia ochrana vzťahujúca sa v určitých

prípadoch aj na majetok takýchto osôb. Tu už je potrebné voliť postup podľa konkrétneho prípadu a statusu danej osoby. Vo všeobecnosti však platí, že imunita sa viaže k osobe a nie k veci.

Policajt je oprávnený využiť voči poslancovi Národnej rady Slovenskej republiky aj oprávnenia, ktorými sa zakazujú alebo prikazujú určité činnosti tak, ako je to v prípade oprávnenia zakázať vstup na určené miesto alebo prikázať zotrvanie na určenom mieste podľa § 27 zákona o Policajnom zbore; oprávnenia vykázat' zo spoločného obydľia podľa § 27a zákona o Policajnom zbore a oprávnenia pri objasňovaní priestupkov § 32 zákona o Policajnom zbore v spojení s ustanovením § 4 a § 5 zákona č. 219/1996 o ochrane pred zneužívaním alkoholických nápojov a o zriaďovaní a prevádzke protialkoholických záchytných izieb.

Použitie donucovacích prostriedkov pri služobných zákrokov voči osobám vyžívajúcim výsady a imunity je potrebné vyhodnocovať tak ako každú inú činnosť s ohľadom na vážnosť situácie a na intenzitu protiprávneho konania. Tu možno uplatniť odporúčania, že ak poslanec Národnej rady Slovenskej republiky ani po výzve policajta neupustí od protiprávneho konania, je policajt oprávnený použiť za dodržania zákonných podmienok donucovacie prostriedky so všetkým dôrazom a rozhodnosťou potrebnou na dosiahnutie účelu sledovaného služobným zákrokom. Donucovanie prostriedky väčšinou predchádzajú zaisťovacím a zadržiavacím úkonom a po ich použití bude potrebné zo strany policajta dodržať postup, ktorý pri zadržaní poslanca Národnej rady Slovenskej republiky určujú Ústava Slovenskej republiky a Trestný poriadok.

Záver

Služobné zákroky voči osobám vyžívajúcim výsady a imunity a voči poslancom Národnej rady Slovenskej republiky sú a vždy budú komplikované, a preto je potrebné pristupovať ku každému prípadu individuálne s dostatočnou odbornosťou a obozretnosťou. Práve obdobie krízovej situácie vytvorilo množstvo príležitostí pre organizovanie najrôznejších druhov akcií podmienených politickou, občianskou alebo všeobecnou nespokojnosťou, na ktorých možno odôvodnene predpokladať účasť volených zástupcov. Okrem poslancov Národnej rady Slovenskej republiky je osôb vyžívajúcich výsady a imunity pomerne veľké množstvo a tieto osoby vyžívajú najrozličnejšie statusy určené medzinárodným právom. Pre policajta je dôležité, aby si osobitné postavenie takej osoby uvedomil a využil všetky zákonné možnosti na dosiahnutie účelu sledovaného služobnou činnosťou a služobným zákrokom. K tomu má policajt k dispozícii oprávnenia, ktoré je možné primárne využiť aj voči takýmto osobám. Oprávnenia policajta sú inštitúty prvého kontaktu a mnohé z nich sú priamo použiteľné aj napriek výsadám a imunitám vybraných typov verejných funkcií. Zákonný a následne dostatočne zdôvodnený postup policajta je zárukou, že aj pri interakciách citlivého charakteru, ku ktorým dochádza v čase krízovej situácie, budú zachované, dodržané a predovšetkým chránené práva a slobody dotknutých osôb.

Zoznam bibliografických odkazov

- PEŤOVSKÝ, M., ODLEROVÁ, M., ŠKRINÁR, T., 2017. *Zákon o Policajnom zbore. Aplikačná prax*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017. 352 s. ISBN 978-80-7380-682-8.
- DRGONEC, J., 2019. *Ústava Slovenskej republiky. Teória a prax*. 2. prepracované a doplnené vydanie. Bratislava: C. H. Beck. 1174 s. ISBN 978-80-89603-74-9

Právne pramene:

- Ústavný zákon č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky.*
- Zákon č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov.*
- Zákon č. 372/1990 Zb. o priestupkoch.*

Interné pramene:

Nariadenie Prezídia Policajného zboru č. 90/2019 o priestupkoch.

Nariadenie Prezídia Policajného zboru č. 55/2018 o vykonávaní dohľadu nad bezpečnosťou a plynulosťou cestnej premávky, konaní o dopravných nehodách a dopravno-inžinierskej činnosti.

Metodika vykonávania služobných zákrokov príslušníkmi Policajného zboru v policajnej praxi, 2009, odbor poriadkovej polície P PZ.

Usmernenie Prezídia Policajného zboru, PPZ-ODP1-2018/057047-001 – Osoby využívajúce výsady a imunity podľa zákona alebo medzinárodného práva v konaní o priestupkoch.

Key words: crisis situation, privileges and immunities, a member of the National Council of the Slovak Republic, authorisations of a police officer, official interventions, official activity

Summary

The article deals with selected aspects of the impact of a crisis situation during the performance of official activities and duty interventions against persons using privileges and immunities, and against members of the National Council of the Slovak Republic. The article describes the very purpose and the scope of privileges and immunities according to the law and international law. The author analyses the basic principles of immunity from offences and criminal immunity as regards the members of the National Council of the Slovak Republic in the context of their application during a crisis situation. The author offers instructions for practical procedures with respect to persons using privileges and immunities as well as the members of the National Council of the Slovak Republic when confronted with official activities of a police officer within the implementation of security measures in a time of crisis.

*mjr. JUDr. Martin Pagáč
oddelenie súkromných bezpečnostných služieb
Krajské riaditeľstvo PZ v Trenčíne
e-mail: martin.pagac@minv.sk*

Recenzenti: doc. Ing. Michal Orinčák, PhD., Ing. Ján Šinovský, PhD.